

היום נלמד בעזרת ה':

יבמות דף ט

(המשך מעמ' הקודם)

גופא רבי אומר: נאמר "יְבָמָה יבֵא עָלֶיהָ וּלְקַחָהּ לוֹ לְאִשָּׁה וַיְבָמָה", מכך שנאמר "ולקחה" ולא "ולקח", ומכך שנאמר "ויבמה" ולא "ויבם", משמע שרק אותה הוא לוקח ולא יבמה אחרת, מכאן למדנו לאסור את צרות העריות ואת העריות עצמן ביבום.

הגמרא מקשה על כך 2 קושיות: 1. היכן מוזכרת 'צרה' בפסוק? 2. הרי כבר למדנו שצרה אסורה מ"וְאִשָּׁה אֶל אַחֲתָהּ לֹא תִקַּח לְצָרָר"?

תשובה על שאלה 2: 'לצרור' מלמד כדברי רבי שמעון (לקמן כח' עמוד ב): **שלושה אחים ששנים מהם נשואים לשתי אחיות < מתו שני האחים הנשואים לשתי האחיות > שתי האחיות נופלות ליבום לאח השלישי, אך אסור לו ליבם את שתיהן בגלל אחות אשה.** לדעת רבנן מיבם את מי שירצה. לדעת רבי שמעון לא מיבם אף אחת מהן, מכיון שיש לו 'זיקת' יבום לשתייהן נחשב הדבר כמו קידושין (מדרבנן), ואסור לו ליבם כל אחת מהן בגלל שהיא 'אחות אשה', וצריכות שתיהן חליצה. רבי שמעון לומד זאת מ'לְצָרָר' - כאשר שתי האחיות נעשות צרות זו לזו (על ידי זיקה של יבום) אל תקח אף אחת מהן.

תשובה על שאלה 1 (צרה הכא כתיב?): 'וּלְקַחָהּ' (ולא 'ולקח') מלמד שהיו כאן שתי נשים שיכל ליבם את שתיהן ולקח רק אחת מהן, אבל אם יכול ליבם רק אחת כי השניה אסורה לו משום ערוה – לא יקח אף אחת מהן לא את הערוה ולא את הצרה.

'וַיְבָמָה' מלמד שדוקא במקום שיש יבום אסורה הצרה, אבל אם התחתנה הערוה עם איש זר והיתה לו אשה נוספת ומת, מותר לו להתחתן עם הצרה.

ורבנן: רבנן החולקים על רבי ולומדים את איסור הערוה והצרה מאחות אשה (וְאִשָּׁה אֶל אַחֲתָהּ לֹא תִקַּח לְצָרָר וכו') כנ"ל – מה ילמדו מהמילים 'ולקחה' 'ויבמה'?

(המשך בדף הבא ↓)

'ולקחה' - הוא לוקח אותה כמו אשה גמורה שלאחר מכן מתגרשת בגט, וכן מותר לו לשוב ולהחזיר את גרושתו היבמה. 'וּבְמָה' - בעל כורחה של היבמה.

ורבי: מהיכן הוא ילמד את שני הלימודים של רבנן: א. שהיא נעשית כאשתו ב. בעל כורחה?

ורבי האי עליה מאי עביד ליה: הרי הוא למד מהפסוק של אחות אשה את איסור יבום ערה (שנאמר באחות אשה 'עליה' ולומדים מיבום שנאמר בו 'עליה' - שאפילו במקום יבום אסור להתחתן עם אחות אשתו), ואם כן מה ילמד מהמילה 'עליה'?

אין חייבין ב"ד: קרבן חטאת מביאים רק על עבירה שאם עשאה במזיד חייב כרת כשעשאה בשוגג חייב חטאת. הגמרא מפרטת את סוגי החטאות:

'פר העלם דבר של ציבור': אם הורו הסנהדרין הוראה בטעות ועשו רוב ישראל כהוראתם (כלומר שעברו עבירה בשוגג) - חייבין ב"ד להביא פר לחטאת. אמנם כל זה רק שהתירו איסור שהעובר עליו חייב במזיד כרת ובשוגג קרבן חטאת.

וכן המשיח: 'פר כהן משיח': כהן גדול שהורה לעצמו הוראת התר ועשה על פי הוראתו חייב קרבן חטאת. ובתנאי שהיה זה איסור כנ"ל.

ולא בעבודת כוכבים: וכן סנהדרין שהורו כנ"ל באיסור עבודה זרה - אין חייבים עולה וחטאת אלא בדבר שזדונו כרת וכו'.

נשיא: הוא מלך שעבר עבירה בשוגג שחייבים על זדונה כרת וכו'.

הגמרא מבררת מינין לומדים בכל הנ"ל שמדובר בעבירה שזדונה כרת ושגגתה חטאת? ונחלקו בזה רבי ורבנן:

פר העלם דבר של ציבור: נאמר בפרשה העוסקת בו "וּבִנְדָעָה הַחֲטָאת אֲשֶׁר חָטְאוּ **עֲלֶיהָ**" ולומדים שמדובר בעבירה שזדונה כרת - מאחות אשה שנאמר בה "וְאִשָּׁה אֶל אַחֶתָהּ לֹא תִקַּח לְצִרָר לְגִלּוֹת עִרְוָתָהּ **עֲלֶיהָ** בְּחַיֶּיהָ".

יחיד ונשיא: נאמר בנשיא: "אֲשֶׁר נָשִׂיא יִחְטָא וְעָשָׂה אֶחָת מִכָּל מִצְוֹת יְהוָה אֱלֹהָיו אֲשֶׁר לֹא תַעֲשִׂינָהּ בְּשִׁגְגָה וְאָשָׁם". ונאמר ביחיד: "וְאִם נָפֵשׁ אֶחָת תִּחְטָא בְּשִׁגְגָה מֵעַם הָאָרֶץ בְּעִשְׂתָּהּ אֶחָת מִמִּצְוֹת יְהוָה אֲשֶׁר לֹא תַעֲשִׂינָהּ וְאָשָׁם". ושניהם לומדים מציבור: "וְאִם כָּל עַדְתּוֹ יִשְׂרָאֵל יִשְׁגּוּ וְנִעְלַם דָּבָר מֵעֵינַי הִקְהֵל וְעָשׂוּ אֶחָת מִכָּל מִצְוֹת יְהוָה אֲשֶׁר

לא תַעֲשִׂינָהּ וְאָשְׁמוּ" כמו שבפר העלם דבר של ציבור דוקא על דבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת.

פר העלם דבר של ציבור בהוראת עבודה זרה: נאמר בעבודה זרה: "וְהָיָה אִם מַעֲיִנִי הַעֲדָה נִעְשְׂתָהּ לְשִׁגְגָה וְעָשׂוּ כָּל הַעֲדָה פֶּר בֶּן בֶּקֶר אֶחָד לְעֵלָה.. וְשָׁעִיר עֲזִים אֶחָד לְחֻטָּאת". ולומדים מפר העלם דבר של ציבור בשאר האיסורים הנ"ל "וְנִעְלַם דָּבָר מַעֲיִנִי הַקֶּהֱל וְעָשׂוּ אֶחַת מִכָּל מִצְוֹת יְהוָה אֲשֶׁר לֹא תַעֲשִׂינָהּ וְאָשְׁמוּ" ששם דוקא על דבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת.

יחיד, נשיא, ומשיח, בעבודה זרה: נאמר בעבודה זרה "וְאִם נָפֵשׁ אֶחַת תַּחֲטָא בְּשִׁגְגָה וְהִקְרִיבָה עַד בַּת שְׁנַיִם לְחֻטָּאת" כלול בזה יחיד נשיא וכהן משיח. והאות ו' של 'וְאִם' מחברת את הפסוק לענין הקודם כלומר לקרבן ציבור שחטאו בעבודה זרה - וכמו ששם בזדונו כרת ושגגתו חטאת כנ"ל כך גם כאן.

ורבנן האי סברא מנא לה: רבנן שלומדים מ'עליה' שבאחות אשה ליבום, מהיכן ילמדו שחייבים קרבן חטאת רק בדבר שחייבים על זדונו כרת?

נאמר בעבודה זרה: "תֹּרֶה אֶחַת יְהִי לָכֶם לַעֲשֵׂה בְּשִׁגְגָה" מכאן שכל העבירות של שוגג הוקשו לעבודה זרה. ולאחר מכן נאמר "**וְהַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר תַּעֲשֵׂה בְיַד רָמָה.. וְנִכְרַתָּה הַנֶּפֶשׁ הַהוּא מִקִּרְבַּ עַמָּה**" והיינו שעבודה זרה דוקא בדבר שעל זדונו חייבים כרת, ומכאן לכל עבירות התורה בשוגג, דוקא בדבר שזדונו כרת.

אמנם כל זה רק מלמד על יחיד ונשיא ומשיח ('והנפש'). וציבור לומדים מהפסוק שנאמר קודם לכן ביחיד שעבד עבודה זרה "**וְאִם נָפֵשׁ אֶחַת תַּחֲטָא בְּשִׁגְגָה וְהִקְרִיבָה עַד בַּת שְׁנַיִם לְחֻטָּאת**" האות ו' מחברת לענין הקודם העוסק בציבור שעבדו עבודה זרה "וְהָיָה אִם מַעֲיִנִי הַעֲדָה נִעְשְׂתָהּ לְשִׁגְגָה וְעָשׂוּ כָּל הַעֲדָה פֶּר בֶּן בֶּקֶר אֶחָד לְעֵלָה.. וְשָׁעִיר עֲזִים אֶחָד לְחֻטָּאת". וציבור ילמדו מהנאמר לאחר מכן ביחיד שמדובר בזדונו כרת.

ילויף מעיני מעיני: (כפי שלמד רבי כנ"ל רק לכיוון ההפוך) בפר העלם דבר של ציבור בשאר האיסורים נאמר "וְנִעְלַם דָּבָר מַעֲיִנִי הַקֶּהֱל וְעָשׂוּ אֶחַת מִכָּל מִצְוֹת יְהוָה אֲשֶׁר לֹא תַעֲשִׂינָהּ וְאָשְׁמוּ", ולומדים מפר העלם דבר של ציבור בהוראת עבודה זרה "וְהָיָה אִם מַעֲיִנִי הַעֲדָה נִעְשְׂתָהּ לְשִׁגְגָה וְעָשׂוּ כָּל הַעֲדָה פֶּר בֶּן בֶּקֶר אֶחָד לְעֵלָה.. וְשָׁעִיר עֲזִים אֶחָד לְחֻטָּאת" כמו ששם דוקא על דבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת כך בכל המצוות.

שחילק הכתוב בין יחידים למרובים: בעונש על עבודה זרה. יחיד שעבד חייב סקילה וממונו ניצל, ואילו אנשי עיר הנדחת מיתתם בסייף וממונם נשרף. והיה מקום לומר שגם בקרבנות נחלק ביניהם שאנשי עיר הנדחת שעבדו עבודה זרה בשוגג לא יביאו קרבן כיחידים כל אחד בפני עצמו. על זה מלמד 'תורה אחת' שאנשי עיר אחת יש להם דין כיחידים (אא"כ עבדו רוב ישראל שאז מביאים פר העלם דבר של ציבור).

מתקיף לה רב חלקיא: איזה קרבן היינו סבורים שהם יביאו, והרי אין להם קרבן להביא שיהיה (א.) שונה משאר מצוות (ב.) וכן מכל ישראל שעבדו ע"ז (ג.) וכן מיחיד שעבד עבודה זרה?

ליתו פרי?: הרי זהו פר העלם דבר של ציבור בשאר מצוות?

ואלא מאי שעירה: הרי זהו קרבנו של יחיד ששגג בעבודה זרה, ונמצא שאין חילוק בין רבים ליחיד?

סד"א הואיל וציבור בהוראה: כל ישראל שעברו על ע"ז בשוגג מביאים פר לעולה ושעיר לחטאת – אנשי העיר הנדחת בשוגג יביאו להיפך פר לחטאת ושעיר לעולה.

צריך ואין לו תקנה: הם צריכים להביא קרבן באופן עקרוני, אך אין להם אפשרות להביא אותו, ואם כן נמצא שאין להם כפרה.

אמר ליה לוי לרבי: מדוע המשנה מנתה רק חמש עשרה נשים הפוטרות את צרותיהן וכו' ולא שש עשרה נשים (= כפי שיבואר מיד)?

ענה לו רבי: לדעתך היה על המשנה להוסיף את אמו שהיא אנוסת אביו שהיא פוטרת את צרתה, אבל אין זו קושיא, שהרי אמו אנוסת אביו תלויה במחלוקתם של רבי יהודה ורבנן (= לקמן צד). והמשנה לא נקטה דבר התלוי במחלוקת. **ביאור:** ליעקב יש בן ושמו שמעון < יעקב אנס את לאה שילדה לו את ראובן > שמעון נושא את לאה אנוסת אביו (= שמותרת לו הואיל ואינה אשתו של אביו יעקב) < שמעון נושא אשה נוספת ושמה שרה > שמעון מת ללא בניו < שתיהן נופלות לייבום לפני ראובן אחיו > לאה פטורה מייבום לפי שהיא אמו של ראובן, ופוטרת גם את צרתה שרה. רבי מתרץ שהמשנה לא הביאה מקרה זה משום שלדעת רבי יהודה לא יתכן מקרה כזה, לפי שלדעתו אסור לאדם לשאת את אנוסת אביו, ורק לדעת רבנן זה יתכן, וכיון שמקרה זה שנוי במחלוקת המשנה לא הביאה אותו.

קושיא: וכי המשנה לא מביאה מקרים השנויים במחלוקת? והרי המשנה לקמן (כ.) מביאה מקרים של 'איסור מצווה' ו'איסור קדושה' שנחלקו בזה ר"ע וחכמים. ביאור: 'איסור מצווה' = נשים האסורות על היבם רק מדרבנן (= כגון אם אמו) הרי הן חולצות ולא מתייבמות. 'איסור קדושה' = נשים האסורות על היבם בלאו או עשה (= כגון ממזרת) הרי הן חולצות ולא מתייבמות.

תירוץ: כוונת רבי שהמשנה שלנו לא הביאה מקרים השנויים במחלוקת, אבל המשניות לקמן כן הביאו.

קושיא: והרי כל דברי משנתנו ש'חמש עשרה נשים פוטרות **צרותיהן**' זה רק לפי שיטת בית הלל, אבל לדעת ב"ש צרת ערוה מתייבמת, וא"כ נמצא שמשנתנו כן הביאה דבר השנוי במחלוקת!

תירוץ: דברי ב"ש במקום ב"ה לא נחשבים כדעה החולקת, לפי שהלכה כב"ה בכל מקום.

קושיא: והרי המשנה הביאה את המקרה של 'אשת אחיו שלא היה בעולמו' (= המקרה 14- במשנה, ביארנו לעיל בדף ב) שנחלקו בזה ר"ש ורבנן (= לקמן יח): שר"ש חולק וסובר שעליה לחלוץ?

תירוץ: ר"ש מודה לדין שבמשנה במקרה שנולד ולבסוף ייבם. **לראובן יש אח ושמו שמעון < ראובן נשא את שרה < ראובן מת ללא בנים < שרה נופלת לייבום לפני שמעון < כעת נולד לראובן ושמעון אח ושמו לוי < כשלו נולד שרה כבר אסורה עליו משום 'אשת אחיו שלא היה בעולמו' < שמעון מייבם את שרה < שמעון מת ללא בנים < שרה נופלת לייבום לפני לוי**. במקרה זה מודה ר"ש ששרה אסורה על לוי, משום שהיא היתה אסורה עליו כבר בשעה שהיא נפלה לפני שמעון אחיו. ר"ש חולק רק במקרה שלוי נולד לאחר ששמעון ייבם את שרה ואח"כ שמעון מת, שאז ר"ש סובר שמותר ללוי לייבם את שרה, לפי שהיא לא נפלה לפניו מכח ראובן אחיו שכבר מת אלא מכח שמעון שהיה בעולמו. **לראובן יש אח ושמו שמעון < ראובן נשא את שרה < ראובן מת ללא בנים < שרה נופלת לייבום לפני שמעון < שמעון מייבם את שרה < לראובן ושמעון נולד אח ושמו לוי < שמעון מת ללא בנים < שרה נופלת לייבום לפני לוי**. במקרה זה סובר ר"ש שמותר ללוי לייבם את שרה.

קושיא: והרי לקמן (יח:): אמר רבי אושעיא שר"ש חולק אף במקרה הראשון (= שנולד ולבסוף ייבם)? תירוץ: דבריו שם נדחו.

קושיא (= שהמשנה נקטה מקרים השנויים במחלוקת): והרי אמר רב יהודה בשם רב וכן שנה רבי חייא, בכל חמש עשרה העריות השנויות במשנתנו אני אומר בהם את דין המשנה (= לקמן כו.) - 'האסורה לאח זה מותרת לאח זה, והאסורה לאח זה מותרת לאח זה', ואחותה שהיא יבמתה חולצת או מתייבמת.

ביאור: 1. המשנה לקמן (כו.) מביאה מקרה של ארבעה אחים ששנים מהם היו נשואים לשני אחיות, ומתו אותם השנים ללא בנים, הרי שנשותיהם חולצות לאחד משני האחים שנתרו בחיים אבל לא מתייבמות להם, לפי שלשתי האחיות יש זיקת ייבום לכל אחד מהאחים הנותרים, ונמצא שכל אחת היא 'אחות זקוקתו' של היבם, וחכמים אסרו לייבם את אחות זקוקתו משום שהיא דומה לאחות אשתו, ולכן חולצות ולא מתייבמות.

2. אבל אם אחת מהאחיות הנ"ל אסורה על אחד מהאחים גם באיסור ערווה, הרי שלמרות שאסור לו לייבם אותה מותר לו לייבם את אחותה, שכיון שהערווה פטורה מחליצה וייבום והיא לא נחשבת לזקוקתו לכן אף אחותה אינה נחשבת לאחות זקוקתו, אבל אחיו לא יכול לייבם אותם, לפי ששניהם זקוקות לו לחליצה.

3. ואם הייתה אחת מהאחיות הנ"ל אסורה על האח הראשון באיסור ערווה, ואחותה אסורה באיסור ערווה על האח השני, הרי שהאחות האסורה על האח הראשון מותרת לאח השני, והאחות האסורה לאח השני מותרת לאח הראשון, לפי שכל אחת מהאחיות אינה 'אחות זקוקתו' של אף אחד מהאחים (= שהרי כל אחות היא ערווה על האח שאחותה מותרת לו, וכפי שביארנו בסעיף 2 ערווה אינה נחשבת לזקוקה). **לזה המשנה קוראת 'האסורה לאח זה מותרת לאח זה והאסורה לאח זה מותרת לאח זה'.**

ע"כ המשנה לקמן.

רב יהודה אומר בשם רב ורבי חייא שבכל העריות השנויות במשנתנו יתכן ששתי אחיות - רחל ולא - יפלו לייבום לפני שתי אחים - ראובן ושמעון, ורחל אסורה לראובן כי היא בתו ולא אסורה לשמעון כי היא בתו, אבל רחל מותרת לשמעון ולא מותרת לראובן, וא"כ אפשר ששתיהן יתייבמו, כיון שכל אחת מהן היא ערווה על האח שהיא

אסורה עליו (= רחל ערוה על ראובן ולא ערוה על שמעון), וע"פ הכלל שאמרה המשנה לקמן (= סעיף 3 לעיל) הרי שכל אחת יכולה להתייבם לאח שאחותה אסורה עליו (= רחל תתייבם לשמעון שלא אסורה עליו, ולא תתייבם לראובן שרחל אסורה עליו).

הגמרא מבארת את הדברים:

רב יהודה מתרגם: רב יהודה מבאר את דברי רב ורבי חייא הנ"ל: המשנה לקמן שאמרה 'האסורה לאח זה מותרת לאח זה והאסורה לאח זה מותרת לאח זה' התכוונה רק לתשע עריות השנויות במשנתנו, והם העריות השנויות מחמתו והלאה, אבל שש העריות הראשונות (= בתו, בת בתו, בת בנו, בת אשתו, בת בתה, בת בנה) אינם בכלל הדין של שתי אחיות 'האסורה לזה מותרת לזה' והאסורה לזה מותרת לזה', לפי שערוות בתו בשתי אחיות שאחת מותרת לזה והשניה מותרת לזה תיתכן רק בבתו מאנוסתו.

כגון: **ראובן שמעון לוי ויהודה אחים < ראובן אנס את שרה שילדה לו את רחל < אח"כ שמעון אנס את שרה שילדה לו את לאה < נמצא שרחל ולא אחיות מן האם (= שרה) < לוי נושא את רחל בת ראובן < יהודה נושא את לאה בת שמעון (שהיא אחותה של רחל) < לוי ויהודה מתים ללא בנים < כעת נשותיהם (= רחל ולא) נופלות לייבום לפני ראובן ושמעון.** במקרה זה רחל בת ראובן אסורה עליו כי היא בתו, אבל מותר לה להתייבם לשמעון, לפי שאינה נחשבת ל'אחות זקוקתו', שהרי אחותה לאה אסורה על שמעון כי היא בתו. ולא בת שמעון אסורה עליו כי היא בתו, אבל מותר לה להתייבם לראובן, לפי שאינה נחשבת ל'אחות זקוקתו', שהרי אחותה רחל אסורה על ראובן כי היא בתו.

אבל בבתו מן הנישואין אי אפשר לומר את הדין של 'האסורה לזה מותרת לזה' והאסורה לזה מותרת לזה' (= ששתי אחיות כל אחת תהיה מותרת לאח השני), לפי שאם ראובן נשא את שרה ונולדה להם רחל הרי שכעת שרה אסורה להינשא לשמעון אחיו של ראובן בכל מקרה (גם אם ראובן יגרש אותה - איסור 'גרשת אחיו'), וכיון שמשנתנו עוסקת בקרובות ע"י נישואין ולא ע"י אונס לכן לא שייך הדין של שתי האחיות בשש העריות הראשונות של משנתנו.

ואב"י מתרגם (= מבאר) את דברי רב ורבי חייא הנ"ל: הדין של 'האסורה לזה מותרת לזה והאסורה לזה מותרת לזה' (= ששתי אחיות כל אחת תהיה מותרת לאח השני) נאמר גם על בתו מאנסותו (דהיינו גם על שש העריות הראשונות של משנתנו), לפי שעלינו לעמיד את דין זה באיזה אופן שיהיה, ואם אי אפשר להעמידו בבתו מן הנישואין עלינו להעמידו בבתו מאנסותו, אבל הדין של 'אשת אחיו שלא היה בעולמו' לא כלול בדין זה. **הגמרא מבארת מדוע:**

כיון שהדין של 'האסורה לזה מותרת לזה והאסורה לזה מותרת לזה' שייך רק לדעת ר"ש ולא לדעת רבנן, לכן אב"י לא כלל בדין זה את 'אשת אחיו שלא היה בעולמו', משום שהמשנה לא דיברה בעניין השני במחלוקת. **ביאור:** ר"ש מודה לדין שבמשנה שאשת אחיו שלא היתה בעולמו אסורה עליו רק במקרה שנולד ולבסוף ייבם, כגון: **ראובן שמעון לוי ויהודה אחים, רחל ולאה אחיות < ראובן נשא את רחל < שמעון נשא את לאה < ראובן מת ללא בניים < רחל נופלת לייבום לפני האחים < אח"כ נולד להם אח ושמו יששכר < רחל אשת ראובן אסורה על יששכר משום 'אשת אחיו שלא היה בעולמו' < לוי מייבם את רחל אשת ראובן < שמעון מת ללא בניים < לאה אשת שמעון נופלת לייבום לפני האחים < אח"כ נולד להם אח ושמו זבולון < לאה אשת שמעון אסורה על זבולון משום 'אשת אחיו שלא היה בעולמו' < יהודה מייבם את לאה אשת שמעון < לוי ויהודה מתים ללא בניים < נשותיהם נופלות לייבום לפני האחים. לדעת ר"ש - רחל אשת ראובן אסורה על יששכר (= כי היתה אשת ראובן שלא היה בעולמו של יששכר שנולד לאחר שראובן מת) מותרת לזבולון שנולד לאחר שהתייבמה ללוי, ואינה נחשבת ל'אחות זקוקתו' כיון שלא היתה אחותה אינה זקוקה לזבולון. ולאה האסורה לזבולון (= כי היתה אשת שמעון שלא היתה בעולמו של זבולון) מותרת ליששכר שהיה בעולמו של שמעון, ואינה נחשבת ל'אחות זקוקתו' כיון שרחל אחותה אינה זקוקה ליששכר. אבל לדעת רבנן רחל אסורה גם לזבולון, שהרי גם במקרה שייבם ולבסוף נולד שייך האיסור של 'אשת אחיו שלא היה בעולמו'.**

רב ספרא מתרגם: רב ספרא מבאר את דברי רב ורבי חייא הנ"ל אף באשת אחיו שלא היה בעולמו, משום שדין זה יתכן במקרה של ששה אחים לדעת ר"ש כפי שביארנו מקודם.

וסימנך: הסימן למקרה הנ"ל - **מת ראובן ונולד יששכר ויבם לוי, מת שמעון ונולד זבולון ויבם יהודה.**

את כל הסוגיא הנ"ל הגמרא הביאה כדי להקשות על רבי מדברי רב ספרא - שמדברי רב ספרא עולה שהמשנה הביאה אף דבר השנוי במחלוקת, שהרי הוא ביאר את דברי רב ורבי חייא שיתאימו למשנתנו בדין 'אשת אחיו שלא היה בעולמו' רק לפי שיטת ר"ש ולא לפי שיטת רבנן, וא"כ נמצא שדברי לוי נכונים (= שאמר לעיל שיש להוסיף עוד ערוה במשנתנו - את אמו שהיא אנוסת אביו), ומדוע רבי דחה את דבריו?